

Bistriška:

Mati.

Hišica je stala ob robu gozda. Pomlad jo je božala s svojimi sanjami, poletje jo je grela s toplimi žarki, jesen je dihala okrog nje, in mrzla zima ji je piskala preko sten in oken ob nizka vratca in grozila. Marcec — ubožec-bogatinček je ni čutil, ker je bilo v njegovem srcu gorko; ni bilo temè, ker mu je svetila prav do dna dobra duša — verna mati.

Sama, samotna je stala ta hišica pod smrekovim gozdom. Sama v bolečini, sama v lepoti. Marcec je pil samo lepoto, za bolečino ni bilo prostora v njegovem srcu. Za to je skrbela njegova mati: živa luč samotne hiše, trepetajoča zvezda Markovih dni.

Očeta skoro ni poznal. Velik mož je bil, hudih oči, trdih korakov, hreščečega glasu. Kadar je bil doma, se je Marcec skrival po kotičkih, presedel v gozdu in mislil na svojo dobro, dobro mater. Kadar je bil oče doma, je bila mati čudno tiha — boječa. Včasih pa moža ni bilo po cele tedne. Z mamo sta bila sama, z dobro, verno mamo. Jedla sta sok in krompir v oblicah, a Markcu je bilo gorko v srcu in svetlo v duši. Materina ljubezen ga je čudežno grela in mu svetila...

Kakor bogata sanja je iztrepetal dan preko dišeče mlade zemlje. Med gostim smrečjem je vstajal mrak. Počasi je ovil hišico pod gozdom, objel zemljo, se dotaknil neba. Prve zlate zvezde so se tiho užgale na nebu. V hišo pojdi k materi, Marcec, tam ni skrivnostnega mraka, ni dolgih, črnih senc, ni čudnih glasov noči. O, mama!

Takrat je bilo Markcu osem let. Ni ga še oskrunilo življenje s svojo grdo roko, ni mu še zasenčila žalost jasnega pogleda. Za to je skrbela mati.

Luč na mizi gori, čudne sence begajo po hiši, po sirotni sobi plava materina ljubezen in joka krvava bolečina njenega srca.

»O, mama, kako lepo je pri tebi!«

»Moj sladki, dobri Marcec, lučka mojih dni. Si moj?«

»O, mama — kako ves tvoj! Glej!«

Krvava solza je padla materi v srce, dobroten obraz pa je sijal v globoki ljubezni do sirotka — bogatinčka Markca.

»Mama, povej mi lepo povest...«

Mati govori:

»V beli hišici je živila lepa deklica. Drobní palčki so ji sezidali hišico. dehteče rože so jo krasile, mehka sapa jo je čistila. Lepa deklica je pela v njej, in v deklici je živila lepa dušica. Njen je bil vrt, njena so bila polja, njen je bil gozd. Povsod je vriskal del njenega srca, pela njena lepa, lepa dušica. In solnčece! V njene globoke očke so padali njegovi žarki, in slednji žarek se je spremenil v zlat cekinček in se skril v njeno dušico.

Za gozdom se je svetila v solncu bela cesta. Ta cesta — lepa želja lepe deklice!

»O, da morem po tisti beli, solnčni cesti naprej! Tam na koncu je paradiž,« je prosila deklica svojo mamo.

»Oj otrok, ne sanjaj o drugi lepoti, saj jo imaš sama veliko, vso. V tvojih očeh je prižgana, v tvojem srčecu živi, v tvoji duši poje,« ji je govorila mati. In deklica je zaprla veliko željo v svoje srce, in neznana luč je zagorela v njenih očeh — hrepenenje po daljni beli cesti, hrepenenje po neznanem čudu na koncu te bele, bele ceste.

Deklica je živela, sanjala. Z vsakim dnem je rastla njena lepota in njena sladkost. V teh dneh, ko je v deklico lilo zdravje in lepota, je v njeni materi umiralo življenje, umiralo in umiralo, dokler ni umrlo.

V veselje dekličinega življenja je padla prva črna žalostna senca. —

S svojim srcem je blagoslovila grob svoje matere. »O mati, naj gre z menoj tvoja sveta molitev!«

Bela lepa cesta jo je vabila. In deklica je šla po njej. Zbogom — mati! — Pozdravljena bela, bela cesta!

Nobenega čudeža ni bilo na njej in na njenem koncu ni bilo paradiža. Samo visoko, pusto mesto je kipelo v svoji košatiji pod oblake. —

Kje si paradiž, ki ga je slutilo moje srce, želela moja duša?

»Ga ni, ga ne bo — moj otrok,« ji je odgovarjal neznan glas.

Trdo, sivo zidovje je zrlo vanjo, neprijazni, mrzli ljudje so ji delili kruh.

V pustem podstrešju sedi deklica in šiva. V njenih očeh so sanje, v srcu lepota in želje. Zunaj je noč; trda temà reže po šipah in zijá skozi steklo v revno izbico. Deklica spi in sanja.

Skozi nizka vrata je stopila dolga, črna žena. Njena obleka žalostna, obraz suh in trd, njene oči dva čudna oglja. Stopila je k deklici, odpila ji je sanjo z oči in nalila v njeno srce črno bolečino. S trdimi rokami je pritisnila deklico k sebi in zarezala v njeno uho: »Moje je tvoje življenje, moje je tvoje srce. Karkoli bo zasanjalo tvoje srce, bo prebujeno z mojim dihom; karkoli boš zamislila, bo ranjeno z mojo trdo, črno roko. Ti si moja, in moje je tvoje življenje. Ime mi je: Bolečina.«

Srce mlade deklice je v sanji zajokalo, ker je videlo v sanjah svojo resnico — svoje življenje. V njeno mlado srce je padla bolešt. Hodila je ž njo. Niti za korak ni stopila v stran, niti za en sam kratek hip se ni več zasmajalo njeno srce; v njem je glodala bolešt, v duši so parali noži krvave rane.

Tako je živela deklica v bolečini. Postala je žena, a njeno z bolečino prepojeno srce se ni moglo zasmejati. Šele, ko ji je dobri Bog položil v naročje ljubega otročička — zlatega fantka, je v sladkem veselju in tihi sreči zajokalo njeno srce.

V temni noči, ko so zunaj besneli pomladni viharji in so ječala drevesa v ostri burji, so se odprla vrata v hiši, in k mladi ženi in srečni materi je prišla Bolečina. Takrat je mlada mati zajokala jok svojih sanj, svoje sreče in svojega življenja. Za čelo jo je prišla črna žena, uprla grozne oči v njo in rekla: »Tudi ta je moj!«

In glej! — Mati je iztrgala živo srce iz svojega telesa, ga položila črni ženi v roke in dejala: »Slednjo kapljo izsesaj iz njega, samo ne dotakni se s svojim strupom tega belega čela, teh zvezdnatih očk in tega mojega srca! Izsesaj slednjo kapljo, izpij moč in zdravje mojemu telesu, a pusti to mojo

sladko, tiho srečo! Ne daj, o Križani, da kane v to srce mojega srca, v to dušo moje duše kdaj črna zlokobna bolečina!»

Izpila je črna Bolečina zadnjo kapljo iz srca trepetajoče matere, Križani pa je ovil v svojo križano Ljubezen drobno srcece.

»Vse, vse je žrtvovala mati črni Bolečini, da je rešila dušo svoje duše — svojega fantka pred krvavo bolestjo.«

Markec je pogledal materi v oči in objel njeni roki: »Mama, o mama, če je to res?«

»Ja, Markec, taka je materina ljubezen! Moja duša! S teboj je Bog in moja verna ljubezen!« Tesno ga je objela.

Zunaj poje noč. Smreke pojo, mlade trave pozvanjajo, cvetovi sanjajo, skozi okna pa zro čudežne lučke, božje zvezdice, in od Boga poslan blagoslov rosi na Markca, ki spi v najgorkejši in najbogatejši postelji — v maminem naročju. Revček-bogatinček.

Otroci! Ena sama je mati! Pazite, da vam v trdih časih ne bo bičal srca grenak spomin!

O mati, za tvoje gorje in tvoje srce moje srčne solze!

Esén:

Prvi teloh.

*V zmrzli ročki
teloh mi je prinesel otrok —
prvi teloh, rdeče nadahnjen,
v belem vencu velikih zelenih peres.*

*Jaz verujem, da iz nebes
ga dobrotna roka je v zemljo vsadila,
mu stkala bela je krila —
Stvarnik cvetk je Bog.*

L. N. Tolstoj-Jožef Gruden:

Sokol in petelin.

Gospod je imel sokola. Privadil se je svojemu gospodarju, da mu je priletel na roko, kadarkoli ga je poklical.

Gospod je imel tudi kuretino na dvorišču. — To je vodil petelin, ali samo tedaj, ako se ni nihče zmenil zanj. Kadar se mu je pa približal njegov gospodar, je zbežal in zagnal krik, kadar so se približali tudi drugi ljudje.

Tedaj je rekel sokol petelinu:

»Vi petelini ste nehvaležneži. — Jasno kažete, da ste bedaki. K svojim gospodarjem hodite samo takrat, kadar ste lačni; sicer od njih bežite. Poglej nas, kako se mi vedemo! Divji ptiči smo in močnejši ter urnejši od vas vseh, pa vendar pred ljudmi ne bežimo, ampak še na roko jim sedamo, kadarkoli nas pokličejo. Hvaležni smo jim in ne pozabimo, da nas žive!«

Petelin je pa odgovoril: »Od ljudi zato ne bežite, ker niste še nikoli videli pečenega sokola! Mi pa vidimo pečene peteline vsak čas!«